

- Néhány évvel ötvenhat után megjelent Budapesten egy szovjet, bocsánat, orosz komikus, Arkagyij Rajkin - kezdte öreg barátom, Bakó András, kényelmesen hátradőlve karszékeében -, és előadott - még hozzá magyarul! - egy humoros monológot, melynek ez volt a refrénje: VÁLÁMI VÁN, DE NEM ÁZ IGÁZI. Fergeteges sikert aratott, nem is sejtette, mennyire a szívünk közepébe talált: ez a mondat ugyanis tökéletesen kifejezte a kor uralkodó életérzését. Most viszont a jelek szerint az igazi ván, csak hogy ez valahogy nem eléggé válámi - ugye, érted, mire gondolok?

Bólintottam, mire Bakó András szivarra gyújtott és folytatta:

- Itt van, például, az eső. Azelőtt az eső a frissen ásott föld és a pipereszappannal mosott lányhaj illatát árasztotta, most viszont ázott kutyaszőr-szaga van; az isten tudja, mit csináltak vele...

- Én semmit - mentegetőztem ijedten, de öreg barátom ügyet se vetett rám.

- Meg aztán itt vannak a házaltok. Istent keresitek, a vallásos érzést próbáljátok visszahozni kiszikkadt lelkeitekbe, de hát megy ez úgy, hogy közben kietlen betonkalkákban laktok? Azt hiszitek, Isten a tapéta mögül fog előbújni, csótányok kíséretében? Az én gyerekkoromban még igazi házakban éltünk - igaz, összkomfort nélkül, de minden háznak volt pincéje és padlása, azaz mindegyik tükrözte a kozmikus világregdet: pokol, föld, mennyország. A pokolnak a pincefelelt meg, ahová a szemet hányták be kora ősszel, és szénporos macskák kergették a

szénportól fekete egereket - ördögök a kárhozottak lelkéit -: ide izgató és félelmetes volt lemenni a napi tüzelőért; hányszor megfogadtam, hogy inkább jó leszek, csak ezt a mindennapos elkárhozást ne kelljen megisméltelmem!...

A föld, a földi élet színtere volt maga a ház: a lakózo-

Baka István

Válámi ván...

bák, a konyha és az éléskamra, itt zajlott az emberi család élete. Ádám az orcája veritékével kereste a kenyerét, míg Éva főzött, mosott, gyereket nevelt, és fűszeres ételekkel s "fénylő öle édes örömeivel" várta haza párját...

Ezekről az örömökről mi, gyerekek is alkothattunk némi fogalmat, mivel az egész család egy szobában aludt, s éjszaka gyakran ébredtünk szapora lihegésre, elfojtott sikolyokra, melyeket a támlás szülői ágy nyikor-gása kísért - szorongatóan izgalmas élmény volt, mint egy késő romantikus szimfónia szerzője: az emberi léte-zés minden alantassága és fensége kifejeződött benne... És megvolt a mennyországunk is: a padlás. Ide csak ritkán engedtek fel, mert itt tárolták télen a sonkát, kol-bászt, a diót is egy vesszőkosárban, meg mindenféle lim-lomot: kopott, behorpadt bőröndöket, összekötözött

újságokat, régi ponyvaregényeket - egy akkoriban fele-désre ítélt világ kultúrájának emlékeit: szentképekre is emlékszem, amelyek idekerültek. Ám ezt a télen dermesz-tően hideg, nyáron kibírhatatlanul forró és fülledt teret fénysugarak járták át, akárcsak a templomi freskókon - titokzatos, megszentelt félhomány uralkodott itt, s a fénysugarakban örvénylő porszemek az égi lelkek sereg-lését idézték. Lélek voltam én magam is, hangtalan moz-gású, félig lebegő, amikor a mennyei lomok között koto-rásztam. Nem a készleteket megdézsmálni, hanem olvasni jártam ide, de még azt is tiltották... Egyszer meg-próbáltam sehyemhernyót tenyészteni. Minden reggel fel-pattantam feles kerékpáromra és kivágtattam az eperfás országútra.

De hiába etettem hernyóimat: vagy a levelek fony-nyadtak meg, mire hazaértem, vagy a padlás - hiszen csak ott tarthattam őket - volt túl meleg vagy túl hűvös; alig néhány gubózott be, nem lett volna érdemes leadni őket a sehyemgombolyítóba. Így hát magára hagytam az egész tenyészetet, ám amikor jóval később valamiért felmentem a padlásra, váratlanul rajnyi lepke röppent fel előttem, pörögve-forogva keresték a kiutat, a fehér angyalszárnyakat átvilágító fénylándzsák vezették őket - egy perc alatt eltűntek, kirepültek a nyitott padlásabla-kon. Akkor láttam életemben először és utoljára az ég angyalait - fejezte be Bakó András, és kimerülten behunyta a szemét.

Tudtam, most magára kell hagynom öreg barátomat. Lábujjhegyen lopakodtam ki a szobából.